

DOI: 10.26565/2786-5312-2024-100-03
УДК 811.111:81'42

Т. А. Крисанова

доктор філологічних наук, професор,

професор кафедри практики англійської мови,

Волинський національний університет імені Лесі Українки; e - mail:krysanova@vnu.edu.ua;

ORCID: 0000-0002-9456-3845;

GOOGLE SCHOLAR: https://scholar.google.com.ua/citations?view_op=list_works&hl=uk&user=jW2bDjgAAAAJ;

RESEARCH GATE: https://www.researchgate.net/profile/Tetiana_Krysanova2

Анотація як інструмент мультимодального аналізу: Від тексту до смислу

Стаття присвячена дослідженню ролі анотації як ефективного інструменту смислотворення в мультимодальних текстах. Актуальність застосування анотацій зумовлена їхньою здатністю фіксувати всі аспекти семіотичної взаємодії, інтегрувати семіотичні ресурси, які виходять за межі мовних елементів, а також виявляти узагальнені патерни комунікації. Метою статті є виявлення особливостей анотування екологічних відеороликів організації Грінпіс задля визначення змістових аспектів мультимодального конструювання кліматичних змін. Методи дослідження базуються на підходах обґрунтованої теорії (Grounded Theory) з акцентом на кодуванні та категоризації даних, що допомагає виявити ключові теми та закономірності в процесі смислотворення. Методика анотування ґрунтується на принципах селективності, секвентивності, сегментованості та системності і складається з кількох етапів: збору, транскрибування, кодування та інтерпретації даних. У результаті початкового кодування були виявлені різноманітні коди, які в подальшому склали три ключові категорії. Перша категорія, ЕМОЦІЙНИЙ І СЕНСОРНИЙ ВПЛИВ, охоплює коди, що стимулюють емоційний відгук та сенсорне залучення аудиторії. Друга категорія, ЕКОЛОГІЧНА ЗАГРОЗА, поєднує коди, які ілюструють різні аспекти екологічних загроз, від їх причин і наслідків для довкілля до потенційних жертв. Третя категорія, ЕКОЛОГІЧНІ ДІЇ ТА РЕАКЦІЇ, уключає коди, котрі представляють можливі шляхи протидії кліматичним змінам. З інтеграції цих категорій виникає центральна категорія – ЕКОЛОГІЧНА СВІДОМІСТЬ ЧЕРЕЗ ЕМОЦІЙНИЙ І СЕНСОРНИЙ ДОСВІД, яка реалізує концепцію комплексного екологічного впливу. Це свідчить про те, що взаємодія емоцій, загроз і дій лежить в основі смислотворення у відеороликах, створених організацією Грінпіс.

Ключові слова: анотація, відео, кліматична зміна, код, мультимодальність, смислотворення.

Як цитувати: Крисанова Т. (2024). Анотація як інструмент мультимодального аналізу: від тексту до смислу. *Вісник ХНУ імені В. Н. Каразіна. Серія: Іноземна філологія. Методика викладання іноземних мов*, (100), 29–38

DOI: 10.26565/2786-5312-2024-100-03

In cites: Krysanova T. (2024). Annotation as a Tool of Multimodal Analysis: From Text to Meaning. *The Journal of V. N. Karazin Kharkiv National University. Series: Foreign Philology. Methods of Foreign Language Teaching*, (100), 29–38 (in Ukrainian)

DOI: 10.26565/2786-5312-2024-100-03

Мені дуже приємно мати можливість опублікувати статтю в ювілейному випуску Вісника Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія «Іноземна філологія. Методика викладання іноземних мов». Мій науковий шлях від аспірантки до докторки наук тісно пов'язаний із цим журналом, який є важливим майданчиком для обміну сучасними лінгвістичними ідеями в Україні. Щиро вітаю колектив Вісника з 100-м випуском і бажаю подальших успіхів у збереженні та розвитку його ролі в науковому житті країни!

1. ВСТУП

У сучасному комунікативному середовищі, де візуальні, вербальні та аудіальні елементи переплітаються, розуміння смислу виходить за межі традиційного лінгвістичного аналізу. Мультиmodalний дискурс, що поєднує різноманітні семіотичні компоненти, формує складну мережу значень. Анотація є ключовим інструментом текстового аналізу, оскільки вона забезпечує розуміння текстів через ефективну категоризацію. У рамках мультиmodalного аналізу дискурсу анотація допомагає подолати розрив між поверхневим і глибинним рівнями тексту, адаптуючи різні комунікативні модули – текст, зображення та звук, що ускладнює процес анотування. Вона не лише допомагає структурувати текст, але й створює «міст» між різними modalностями, розкриваючи нові рівні смислу та з'єднуючи текстові фрагменти з візуальними і аудіальними образами в цілісну картину. Це вимагає нових підходів до позначення, категоризації та інтерпретації семіотичних елементів, які формують смисл.

Останні дослідження демонструють зростаючий інтерес до методичних аспектів анотування мультиmodalних текстів. Однією з перших була робота А. Болдрі та Дж. Тібо, у якій анотування зосереджено на інтеграції модулів смислотворення через мультиmodalне мапування, структуровано позначаючи й інтерпретуючи семіотичні ресурси [1]. З. Норріс [15] підкреслює необхідність детальної анотації для адекватного відображення взаємодії між мовою, жестами та візуальними елементами. Дж. Бейтмен [2] пропонує жанровий підхід до мультиmodalного аналізу, розробляючи методи для систематичної анотації взаємодії візуальних ефектів і просторової організації в різножанрових контекстах. Сучасні дослідження зосереджені на розробці програмного забезпечення, яке враховує потенціал мультиmodalних елементів [18] та встановлює семантичні й структурні зв'язки між анотаціями [4].

Анотування мультиmodalного тексту розглядають як процес систематичного опису й аналізу всіх значущих елементів тексту, які виходять за межі суто мовного рівня і включають візуальні, аудіальні, просторові та інші семіотичні компоненти, котрі взаємодіють між собою для створення загального смислу. Смисл у мультиmodalному тексті не є ади-

тивним, він мультиплікativний, що чітко проявляється через анотування [1, с. 24].

Поняття смислу та його конструювання є ключовими в сучасній теорії дискурсу. Смисл не є статичним явищем, він формується в багатовимірній і контекстуальній взаємодії. Людська свідомість активно взаємодіє зі світом, трансформуючи сприйняту інформацію на стимул для подальшої взаємодії, що виходить за межі візуальних і слухових сигналів. Цей процес перетворює глядача на активного учасника смислотворення [11]. Кожен акт інтерпретації відкриває можливості для еволюції смислу, а форма його актуалізації є визначальною. Сучасні теорії підкреслюють, що смисл формується через взаємодію суб'єкта із середовищем, опосередковану системою цінностей [12]. Таким чином, смисл постає як динамічний та мінливий феномен, вбудований у наше сприйняття об'єктивного світу, сформований під впливом різних факторів і здатний до інтерпретації та конструювання. У мультиmodalному дискурсі смисл розглядається як емерджентний конструкт, створений у процесі інтегративної взаємодії мультиmodalних елементів, які формують чіткі рамки для їх інтерпретації [14]. Ці елементи не лише визначають смисл, але й трансформують картину світу, впливаючи на суспільні практики [17].

Актуальність застосування анотацій для мультиmodalного аналізу дискурсу зумовлена кількома чинниками. По-перше, анотація дає змогу інтегрувати семіотичні ресурси, які виходять за межі мови, але ефективно використовуються для «репрезентації та комунікації» [13, с. 46]. По-друге, анотації дають нагоду зафіксувати всі аспекти семіотичної взаємодії, виокремлюючи емоційні та соціальні контексти. Вони включають ключові деталі, представлені в аналітичних категоріях, які дослідник вважає важливими для аналізу дискурсу. Водночас анотації не є повністю об'єктивними: вони завжди залишаються вибірконими та інтерпретаційними, оскільки дослідник зосереджується на тих аспектах, які вважає значущими [7]. По-третє, анотації в мультиmodalному аналізі допомагають виявляти узагальнені патерни комунікації.

Метою статті є виявлення особливостей анотування екологічних відеороликів для визначення змістових аспектів мультиmodalного смислотворення кліматичних змін. Дослідження передбачає виконання таких завдань: формулювання основних принципів анотування відеоматеріалів, визначення критеріїв транскрибування, ідентифікація ключових кодів і категорій, які структурують вербальні, невербальні та кінематографічні елементи, що актуалізують кліматичні зміни. Об'єктом дослідження є анотації екологічних відеороликів. Зосереджуючись на анотації, дослідження демонструє, як вона допомагає ідентифікувати, структурувати та інтерпретувати мультиmodalні ресурси для створення цілісного комунікативного смислу.

Предметом дослідження є змістові особливості анотації екологічних відео, котрі враховують вербальні, невербальні та кінематографічні ресурси. Анотація, як аналітичний інструмент, сприяє виявленню взаємозв'язків між різними модусами, що забезпечує адекватне розуміння мультимодальної комунікації.

2. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Для досягнення поставлених завдань стаття структурована на кілька етапів. Перший з них присвячений теоретичним основам, де обґрунтовані методи та визначений матеріал дослідження. Наступний етап фокусується на принципах анотування, що сприяє виявленню його специфічних характеристик. Завершальний етап містить детальний опис процесу анотування, супроводжений аналізом отриманих результатів.

2.1. Теоретичні основи та матеріал дослідження

Теоретичні основи дослідження анотації мультимодального тексту ґрунтуються на системній функційній лінгвістиці [9] та соціальній семіотиці [13], котрі розглядають смислотворення як соціально організований процес із залученням різноманітних семіотичних ресурсів. Згідно з М. Геллідеєм [9], мова виконує ідеаційну (репрезентація досвіду), інтерперсональну (реалізація соціальних відносин) та текстову (структурування висловлення) функції. Мультимодальна анотація дає змогу дослідити, як різні модальності реалізують ці функції у взаємодії, формуючи єдине мультимодальне висловлення [10]. Соціальна семіотика розкриває значущість кожного ресурсу смислотворення, наголошуючи на необхідності документування всіх релевантних елементів у процесі комунікації.

Матеріалом дослідження є 112 англомовних екологічних відеороликів, створених природоохоронною громадською організацією Грінпіс. Ці відео підкреслюють нагальність екологічних проблем і спонукають глядачів до активних дій для збереження довкілля. Тривалістю до трьох хвилин, ролики поєднують соціальну спрямованість із кінематографічними техніками, акцентуючи увагу на глобальних викликах, таких як зміна клімату та збереження біорізноманіття. Чіткі заклики до дії захоплюють глядачів до участі у збереженні довкілля та підтримки кампаній організації [8]. Інтегруючи візуальні та аудіальні модуси, котрі уміщують вербальні, невербальні та кінематографічні семіотичні ресурси, ці відео формують зрозумілі та лаконічні наративи. Кожен мультимодальний елемент має свій унікальний потенціал для смислотворення, що є важливим аспектом у дослідженні.

Вербальний семіотичний ресурс охоплює усне мовлення (як на екрані, так і поза ним) в аудіальному модусі, а також текстові повідомлення у візу-

альному модусі (плакати, титри), які за допомогою лексичних і прагматичних засобів актуалізують смисл кліматичних змін. Невербальний ресурс, що включає динамічні образи людей, тварин, рослин, стихійних лих і промислових об'єктів, не лише доповнює вербальний текст, але й має свій власний смислотвірний потенціал. Кінематографічний семіотичний ресурс передбачає використання характерних технічних засобів, таких як плани, ракурси, звуки та освітлення, які здатні вплинути на процес смислотворення.

Методи дослідження базуються на підходах обґрунтованої теорії (Grounded Theory [19]) з фокусом на кодуванні для виявлення особливостей смислотворення. Ця теорія акцентує увагу на безпосередньому зборі даних у процесі дослідження, уможливаючи формування теоретичні концепції на основі реальних спостережень і взаємодій, що робить її особливо цінною для аналізу динаміки смислу. Ця індуктивна стратегія передбачає систематичне кодування та категоризацію даних, які сприяють виявленню закономірностей і ключових тем, котрі виникають у процесі дослідження.

2.2. Принципи анотування відеороликів

Принципи анотування мультимодальних текстів ґрунтуються на ключових аспектах, серед яких основне місце займає ціль дослідження. Вона визначає, які мультимодальні елементи є вагомими для анотування, що, так само, сприяє досягненню належного рівня глибини та точності в інтерпретації даних. Крім того, тип мультимодального тексту зумовлює специфічні підходи до анотування, оскільки різні формати (відео, фотографії, графіки тощо) вимагають адаптації методики та залучення інструментів аналізу. Наприклад, при аналізі відеоматеріалу важливо звертати увагу на динаміку руху об'єктів, звукове супроводження та емоційні вирази персонажів, тоді як для статичних зображень значущими є кольорові палітри, композиційні рішення та символічні елементи. Отже, принципи анотування мають бути достатньо гнучкими, щоб враховувати ці нюанси, забезпечуючи узгоджений підхід до аналізу.

Анотування екологічних відеороликів базується на чотирьох принципах, які можна представити у вигляді 4С: селективності, секвентивності, сегментованості та системності. Селективність передбачає вибір формату анотування, який є найбільш релевантним для досягнення цілей дослідження. Основні формати анотування мультимодальних текстів включають: вертикальний (line-by-line), горизонтальний (column-based) і формат партитури (score format) [3, с. 997]. Вертикальний формат, який є лінійним, дає змогу відобразити темпоральні відносини між елементами тексту та чітко визначити хронологію подій. Горизонтальний формат, представлений у вигляді стовпців, демонструє взає-

модію між різними елементами. Формат партитури поєднує обидва виміри, що забезпечує одночасне врахування вербальних і невербальних елементів комунікації. Саме партитурний формат є найкращим вибором для анотування екологічних відеороликів, оскільки він забезпечує комплексний підхід до аналізу мультимодальної комунікації.

Принцип секвентивності демонструє динамічний характер взаємодії, що має свій прояв у дотриманні певної послідовності в анотуванні відповідно до розгортання комунікації. Це забезпечує логічний і структурований підхід до аналізу мультимодальних текстів. Принцип сегментованості передбачає розподіл тексту на окремі частини для детального аналізу. У відеороликах таким сегментом є кадр, що фіксує конкретну дію або взаємодію персонажів. Кожен кадр містить кінематографічні, вербальні та/або невербальні елементи, які є смислотвірними. Сегментування сприяє ідентифікації всіх смислових компонентів, що можуть залишитися непоміченими під час загального огляду.

Системність реалізує узгоджений підхід до анотування, ураховуючи всі елементи мультимодаль-

ного тексту в їх взаємодії, а також смисли, які вони актуалізують. Системний підхід дає змогу зрозуміти, як різні аспекти комунікації взаємодіють між собою, створюючи єдину смислову картину, що підвищує точність аналізу, дозволяючи виявити складні зв'язки.

2.3. Методика анотування відеороликів

Методика анотування мультимодальних текстів базується на принципах 4С і складається з кількох етапів: збору, транскрибування, кодування та інтерпретації даних. Перший етап передбачає відбір екологічних відеороликів, котрі актуалізують кліматичні зміни. Під кліматичними змінами розуміють довготривалі зміни в температурних і погодних показниках, що значно впливають на екосистеми та суспільство [6]. Вони можуть бути спричинені як природними чинниками, зокрема ураганами та повенями, так і антропогенними впливами, такими як викиди парникових газів, вирубка лісів і забруднення довкілля.

Другий етап включає транскрибування та сегментування відео з урахуванням вербальних, не-

Таблиця 1

The air I breathe (0.00-0.12)

час	вербальний	невербальний	кінематографічний
0-02	The air I breathe	зображення живої природи в яскравих відтінках	загальний план, ракурс з висоти пташиного польоту, спокійна музика з тривожними акцентами
02-04	has the taste of burning.	зображення чоловіка, застигле сумне обличчя	крупний план, денне світло, спокійна музика з тривожними акцентами
04-07		Темні силуети дівчини і хлопця в обіймах	середній план, тьмяне освітлення, задимленість, спокійна музика з тривожними акцентами
07-09	The air I breathe	зображення промислового об'єкта, виробничі димові труби, сіре задимлене небо	загальний план, спокійна музика з тривожними акцентами
09-10	is not all the same.	зображення чоловіка, інтенсивний рух транспорту.	середній план, денне світло, загальний план, звуки руху транспорту,
10-12		зображення хмарочосів у великому місті, небо сіре і затягнуте димом	Загальний план, ракурс з висоти пташиного польоту, спокійна музика з тривожними акцентами

вербальних і кінематографічних елементів кожного кадру. Транскрипти є ключовими для перетворення мультисенсорних взаємодій на фіксований текст, що поєднує одночасність і послідовність комунікативних дій [3, с. 997]. Розглянемо приклад транскрипту відеоролика *The air I breathe* (Таблиця 1), у якому актуалізовано шкідливий вплив промислового забруднення на якість повітря.

Транскрипт містить вертикальне й горизонтальне розміщення мультимодальних елементів, що дає змогу прослідкувати їхній взаємозв'язок і хронологію. Багатовимірний підхід формує цілісне сприйняття відео, виявляючи раціональні та емоційні аспекти через інтеграцію всіх мультимодальних елементів у конкретному часовому проміжку.

Наступний етап анутовання включає кодування, котре забезпечує структурування, аналіз та інтерпретацію відеоконтенту. У якісному дослідженні код – це слово або коротка фраза, що символічно фіксує сутність та основний зміст мовних або візуальних даних. Кодування вважають «критичною ланкою» між збором даних і їх інтерпретацією. Коди, створені дослідником, допомагають виявляти закономірності, категоризувати інформацію та розробляти теорії для подальшого аналізу [16, с.3]. Процес кодування відеоматеріалу включає початкове (відкрите), осьове та теоретичне (вибіркове) кодування.

Початкове або відкрите кодування [5, с. 46; 16] полягає у виокремленні смислових фрагментів тексту для подальшого узагальнення. Цей процес спрямований на виявлення ключових ідей або тем без попередньо встановлених категорій, що забезпечує гнучкість у групуванні даних і формуванні теоретичних висновків на основі реальних патернів [19]. У контексті аналізу екологічних відео я використовую якісний контент-аналіз для систематизації значень, актуалізованих вербальними, невербальними та кінематографічними елементами. Початкове кодування виявляє коди, що актуалізують соціальні та екологічні проблеми, зафіксовані у відео. Висновки сформовані на основі емпіричних даних, отриманих із відеоматеріалів.

Аналіз вербального семіотичного ресурсу дав змогу виділити такі коди: Загроза: *damage, dan-*

ger, dangerous, threatening, challenge, battle, stake, risk; Причини екологічної загрози: *pollution, climate change, water contamination, deforestation, oil spill, habitat destruction, species extinction, waste disposal*; Агенти змін (особи, здатні впливати на рішення в екологічній сфері): *ecoactivists, Greenpeace, Greenpeace activists, leaders, government, businesses, corporations*; Екологічні рішення (дії, спрямовані на вирішення екологічних проблем): *conservation, power, renewable energy, waste reduction, carbon neutrality, green infrastructure*; Кількісна/фактична аргументація: *40,000 lives lost, 10% of emitters, the ice is declining by about 10 percent in extent per decade*, Сенсорний досвід (акцентує увагу на мультисенсорному ефекті кліматичних змін): *see, hear, smell, feel, breathe, taste*. Код Екологічно вразливі групи і сфери охоплює дві лексичні групи, а саме потенційні жертви екологічної загрози: *Earth, planet, land, humans, people, animals, plants, children, ecosystem, future generations, low-income population, we* та вразливі соціальні сфери: *health, soil, politics, immigration, economy, home*.

Код Афективний вплив охоплює декілька лексичних груп, а саме емоційно забарвлену лексику *sad, depressive, worry, alarmed, fear, happy, enthusiastic* та описові прикметники, які інтенсифікують ознаку *enormous, big, intense, great, awful, large, crucial*. Код Терміновість дій також об'єднує дві групи, котрі акцентують увагу на необхідності та негайності екологічної діяльності, а саме дієслова дії: *fight, combat, defend, kill, destroy, survive, unite, stop, protect, ban, demand, act* та модальні дієслова *need, should, shall, must, want, will, have to*. Код Заклик до дій охоплює імперативні висловлення, лозунги, слогани, а також риторичні запитання.

Розглянемо приклад відео *BREAKING: Shell's Arctic oil rig in sight*. Для актуалізації кліматичних змін залучені лексичні одиниці, які вербалізують загрозу *dangerous* та причини екологічних загроз *climate change, home-made problem, to go and drill in the Arctic*. Екологічно вразливі групи і сфери актуалізовані лексемами *the Earth* та *we*. Лексеми *big* та *too* акцентує увагу на масштабах небезпеки, пов'язаної з кліматичними змінами, підсилюючи сприйняття загроз і слугуючи елементом коду Афективний

Таблиця 2

BREAKING: Shell's Arctic oil rig in sight (0.04-0.16)

Our big thing is to tell Shell that it is too dangerous	Афективний вплив, Загроза
to go and drill in the Arctic. And that we are facing climate change,	Терміновість дій
and it's not a natural condition that the Earth has created itself.	Причини екологічної загрози
It's a human-made problem.	Екологічно вразливі групи і сфери
	Причини екологічної загрози

вплив. Фраза *to tell Shell* свідчить про терміновість дій, наголосуючи на необхідності швидкого реагування на ситуацію.

Елементи невербального семіотичного ресурсу можуть бути організовані в коді відповідно до зображень, характерних для екологічних відео. Насамперед, це зображення живих істот у ситуації загрози їхньому біологічному існуванню, а саме: Люди в небезпеці (зображення людей, які переживають стихійні лиха, перебувають під впливом техногенних чинників, змушені рятуватися від небезпеки, пов'язаною з погіршенням екологічної ситуації тощо), Тварини в небезпеці (тварини, які страждають від вирубки лісів, тварини і птахи в забруднених нафтою або сміттям водоймах тощо), Рослини в небезпеці (спалені дерева, потрискана землі без рослинності). Код Агенти змін охоплює зображення людей, а саме науковців, дослідників, представників влади, котрі здатні приймати екологічні рішення. Код Емоційні реакції також охоплює зображення людей, які демонструють свої емоції через мімічні, жестові та просодичні засоби. Код Терміновість дій охоплює активні дії, а саме демонстрації, мітинги, виступи екоактивістів. Код Екологічні рішення

включає зображення людей у гармонії з природою після вирішення екологічних проблем. Код Стихійні лиха, Катастрофи, Промислові об'єкти містять відповідні зображення. Наприклад, зображення білих ведмедів, які втрачають свою природну зону проживання через танення арктичних льодовиків, викликане промисловою діяльністю людей, демонструє наслідки кліматичних змін (Рис. 1) і реалізує код Тварини в небезпеці.

Кінематографічні засоби у відеороликах відіграють важливу роль у створенні емоційного та сенсорного зв'язку з глядачами, виступаючи смислотвірним ресурсом. Наприклад, крупний план є інструментом для підкреслення емоційного виразу обличчя чи деталей, привертаючи до них увагу. Середній план, так само, акцентує увагу на рухах персонажів, що допомагає візуалізувати їхні дії. Загальний план використовують для демонстрації довкілля, створюючи контекст для подій і залучаючи глядача до відеонаративу. Ракурси також мають велике значення у конструюванні смислу: високий ракурс здатний підкреслити вразливість персонажа, низький ракурс – силу і здатність до дій. Ракурс із висоти пташиного польоту пропонує ширший

контекст, тоді як суб'єктивна камера занурює глядача в точку зору оповідача, створюючи відчуття присутності в сцені, а ракурс голландський кут підкреслює напруженість моменту, викликаючи у глядача відчуття тривоги й невизначеності. Цей ефект досягається за рахунок нахилу камери, що створює нестабільний простір і порушує звичне сприйняття реальності.

Світлові ефекти відіграють ключову роль у формуванні настрою: тьмяне світло та комбінації чорного й білого можуть підкреслювати загрози, тоді як яскраве світло асоціюється з рішеннями та позитивними змінами. Звукові ефекти включають музику, голос за кадром та внутрішньокадрові та позакадрові шуми.

У результаті, ми можемо виділити кілька ключових кодів, а саме: Емоційний вплив, котрий уключає крупний план, високий ракурс, голландський кут, музику та світлові ефекти, які спонукають до емоційного відгуку; Сенсорне залучення, котрий охоплює суб'єктивну камеру, голос за кадром (спрямовує увагу глядача на ключові моменти,

Рис.1 Чому танення арктичного морського льоду має значення /
Fig.1 Why Arctic sea ice melting matters (1:58)

Рис. 2 Вейстмінстер: катастрофа на Даунінг-стріт /
Fig.2 Wasteminster: A Downing Street Disaster (1:24)

створює близькість до оповіді та коментує події на екрані), а також внутрішньокадрові звуки, які активізують сенсорний досвід глядачів; Динаміка дії, представлений через середній план, який показує активність персонажів і код Зв'язок з оточуючим середовищем, котрий охоплює загальний план і вид з висоти пташиного польоту, підкреслюючи контекст ситуації. Цей код проілюстровано в прикладі (Рис. 2), котрий демонструє гори сміття, які накопичуються в результаті людської діяльності. Для зображення значної кількості відходів було використано порівняння з будівлею парламенту Великобританії.

Основним завданням наступного етапу, а саме осевого кодування, є реорганізація та інтеграція даних початкового кодування шляхом виявлення домінуючих кодів, усунення надмірностей і вибору репрезентативних кодів. Цей процес допомагає виділити основні категорії та уточнити їх характеристики й контексти, що дає змогу пояснити як і чому відбуваються певні процеси [16, с. 218]. На цьому етапі було проведено поєднання й структурування кодів, виокремлених під час первинного аналізу вербальних, невербальних та кінематографічних ресурсів. У результаті були виявлені категорії: ЕМОЦІЙНИЙ І СЕНСОРНИЙ ВПЛИВ, ЕКОЛОГІЧНА ЗАГРОЗА та ЕКОЛОГІЧНІ ДІЇ ТА РЕАКЦІЇ. Такий підхід дає нагоду узгодити окремі аспекти даних і побудувати цілісну змістову структуру для подальшого аналізу.

Категорія ЕМОЦІЙНИЙ І СЕНСОРНИЙ ВПЛИВ охоплює коди, що стимулюють емоційний відгук і сенсорне залучення аудиторії. До неї належать: коди вербального ресурсу – Сенсорний досвід, Афективний вплив, невербального ресурсу – Емоційні реакції та кінематографічного ресурсу – Емоційний вплив та Сенсорне залучення. Це поєднання кодів показує, як різні модальності співпрацюють для створення емоційного смислу, залучаючи аудиторію до екологічного наративу.

Категорія ЕКОЛОГІЧНА ЗАГРОЗА поєднує коди, котрі ілюструють різні аспекти екологічної загрози, від причин і наслідків для довкілля до потенційних жертв: Загроза, Причини екологічної загрози, Екологічно вразливі групи і сфери (вербальний ресурс), Люди в небезпеці, Тварини в небезпеці, Рослини в небезпеці, Стихійні лиха, Катастрофи, Промислові об'єкти (невербальний ресурс), Зв'язок з оточуючим середовищем (кінематографічний ресурс). Це дає змогу представити різноманітні виміри екологічних загроз і підкреслити їхній вплив на природне і соціальне середовище.

Категорія ЕКОЛОГІЧНІ ДІЇ ТА РЕАКЦІЇ включає коди, що представляють можливі шляхи протидії кліматичним змінам. До неї входять: Агенти змін, Екологічні рішення, Терміновість дій, Кількісна/фактична аргументація, Заклик до дій (вербальний ресурс), Агенти змін, Терміновість дій, Екологічні рішення (невербальний ресурс), Динаміка дії (кі-

нематографічний ресурс). Завдяки цій категорії відбувається конструювання реакції на екологічні проблеми, що демонструють можливі сценарії відповідей на виклики кліматичних змін.

Виділені ключові категорії формують структуру змісту екологічних відеоматеріалів, акцентуючи увагу на їхній здатності мультимодально конструювати тему кліматичних змін. Кожна категорія містить елементи трьох різних семіотичних ресурсів, що підкреслює інтегративний підхід до смислотворення.

Наступний етап теоретичного (вибіркового) кодування спрямований на виявлення ключової категорії, яка інтегрує всі виділені аспекти дослідження в єдину концептуальну структуру [16, с. 223]. Це кодування допомагає зрозуміти зв'язки між категоріями, такими як емоційний і сенсорний вплив, екологічна загроза, екологічні дії та реакції, формуючи цілісну модель смислотворення у мультимодальних екологічних наративах. Завершуючи процес категоризації, теоретичне кодування виділяє центральну концепцію, що пояснює, як екологічні наративи впливають на аудиторію.

Категорія ЕМОЦІЙНИЙ І СЕНСОРНИЙ ВПЛИВ демонструє, як аудиторія реагує на екологічну інформацію через емоції та почуття, створюючи основу для подальших дій. Категорія ЕКОЛОГІЧНА ЗАГРОЗА окреслює серйозність потенційних небезпек, поглиблюючи емоційний вплив через страх і співпереживання. Водночас категорія ЕКОЛОГІЧНІ ДІЇ ТА РЕАКЦІЇ фокусується на відповідях суспільства на ці загрози, підкреслюючи важливість вжиття заходів у контексті активізації свідомості та пропонуючи шляхи вирішення.

З інтеграції цих категорій виникає центральна категорія ЕКОЛОГІЧНА СВІДОМІСТЬ ЧЕРЕЗ ЕМОЦІЙНИЙ І СЕНСОРНИЙ ДОСВІД, яка охоплює концепцію комплексного екологічного впливу. Це демонструє, що взаємодія емоцій, загроз і дій лежить в основі смислотворення у відеороликах організації Грінпіс.

3. ВИСНОВКИ

Анотація є основою для систематизації та організації інформації в мультимодальних текстах, слугуючи базою для аналізу вербальних, невербальних і візуальних компонентів. Вона не тільки об'єднує ці різноманітні елементи в єдину систему, але й забезпечує вищий рівень осмислення, що дає нагоду виявляти загальні патерни, які можуть залишитися прихованими при окремому аналізі кожного з компонентів. Отже, анотація стає інструментом комплексного дослідження взаємодії елементів і формування загального смислу мультимодального тексту. Завдяки принципам селективності, сегментованості, секвентивності та систематичності, анотація дає змогу проаналізувати всі мультимодальні елементи, що сприяє ефективній інтерпретації змі-

сту. Цей підхід допомагає виявити приховані зв'язки між елементами, формуючи загальний смисл.

Проведений аналіз виявляє коди, притаманні різним семіотичних ресурсів, акцентуючи наявність емоційних і сенсорних кодів у трьох ресурсах. Це свідчить про те, що різні аудиторії можуть відчувати спільні емоційні реакції, зумовлені схожим сенсорним досвідом. Характерним є також наявність у трьох ресурсах кодів на позначення екологічних загроз і терміновості дій, демонструючи проактивний підхід відеороликів. Взаємодія та перекриття семіотичних ресурсів у відеороликах створюють складні мультимодальні повідомлення, де один код підсилює чи уточнює інший. Використання ідентичних кодів підкреслює їхню ефективність у конструюванні смислу, що є стратегічно важливим для досягнення комунікативних цілей, таких як привернення уваги, виклик емоційної реакції чи заклик

до дії. Виявлена центральна категорія ЕКОЛОГІЧНА СВІДОМІСТЬ ЧЕРЕЗ ЕМОЦІЙНИЙ І СЕНСОРНИЙ ДОСВІД ілюструє інтеграцію емоційного та сенсорного досвіду з екологічними загрозами та діями, демонструючи рівноправне поєднання елементів усіх трьох ресурсів.

Залучення методик обґрунтованої теорії забезпечує можливість безперервного перегляду отриманих результатів шляхом аналізу нових даних, що сприяє розширенню або трансформації запропонованої концепції. Удосконалення методів анотування в подальшому дозволить виявити повторювані мультимодальні патерни з деталізацією кодів, котрі формують ці комбінації. Використання цифрових інструментів анотування, таких як ELAN або NVivo, відкриває перспективи, оскільки ці програми дозволяють верифікувати результати, отримані під час якісного аналізу.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Baldry, A., & Thibault, J. (2006). *Multimodal Transcription and Text Analysis: A Multimedia Toolkit and Coursebook*. London/Oakville: Equinox.
2. Bateman, J. A. (2008). *Multimodality and Genre: A Foundation for the Study of Multimodal Discourse*. London: Palgrave Macmillan.
3. Bohle, U. (2013). Approaching notation, coding, and analysis from a conversational analysis point of view. In C. Müller, A. Cienki, E. Fricke, S. H. Ladewig, D. McNeill, & S. Teßendorf (Eds.), *Body – Language – Communication. An International Handbook on Multimodality in Human Interaction* (pp. 992-1007). Volume 1. Berlin: De Gruyter Mouton.
4. Cardoso, B. & Cohn, N. (2022). *The Multimodal Annotation Software Tool (MAST)*. Proceedings of the 13th Conference on Language Resources and Evaluation (LREC 2022), Marseille, 20-25 June (pp. 6822-6828). European Language Resources Association (ELRA). <https://doi.org/10.31219/osf.io/3vpcce>
5. Charmaz, K. (2014). *Constructing Grounded Theory*. London: Sage Publications.
6. Doyle, Julie. (2007). Picturing the Climate: Greenpeace and the Representational Politics of Climate Change Communication. *Science as Culture*, 16(2), 129-150. <https://doi.org/10.1080/09505430701368938>
7. Edward, J. (2001). The Transcription of Discourse. In D. Schiffrin, D. Tannen & H. E. Hamilton (Eds.), *The Handbook of Discourse Analysis* (pp. 321-348). Oxford: Blackwell.
8. Greenpeace. (n.d.). Retrieved from: <https://www.greenpeace.org/international/about/>
9. Halliday, M. A. K. (1978). *Language as social semiotic: The social interpretation of language and meaning*. London: Edward Arnold.
10. Halliday, M. A. K., & Matthiessen, C. (2014). *Halliday's Introduction to Functional Grammar*. Oxon: Routledge.
11. Husserl, E. (2012). *Ideas. General introduction to Pure Phenomenology*. London and New York: Routledge.
12. Konderak, P. (2021). Towards an integration of two aspects of semiosis – A cognitive semiotic perspective. *Sign Systems Studies*, 49(1/2), 132-165. <https://doi.org/10.12697/SSS.2021.49.1-2.06>
13. Kress, G., & Van Leeuwen, T. (2001). *Multimodal discourse The modes and media of contemporary communication*. London: Arnold Publishers.
14. Krysanova, T. (2022). Emergent meaning-making in multimodal discourse: A case for sadness in The Horse Whisperer. *Cognition, Communication, Discourse*, 24, 37-52. <https://doi.org/10.26565/2218-2926-2022-24-03>
15. Norris, S. (2004). *An Introduction to Multimodal Analysis*. London: Routledge.
16. Saldana, J. (2014). *The Coding Manual for Qualitative Researchers*. London: Sage Publications.
17. Шевченко, І. С. (2023). Сценарії смислотворення в медіадискурсі: когнітивний і мультимодальний аналіз. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Германістика та міжкультурна комунікація», 1*, 99-106. <https://doi.org/10.32999/ksu2663-3426/2023-1-14>
18. Smith, B. A., Tan, S., Podlasov, A., & O'Halloran, K. L. (2011). Analysing multimodality in an interactive digital environment: software as a meta-semiotic tool. *Social Semiotics*, 21(3), 359-380. <https://doi.org/10.1080/10350330.2011.564386>
19. Strauss, A., & Corbin, J. (1998). *Basics of Qualitative Research: Techniques and Procedures for Developing Grounded Theory*. London: Sage Publications.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

20. BREAKING: Shell's Arctic oil rig in sight (2013). <https://www.youtube.com/watch?v=TGic2E8evhY>
21. The air I breathe. (2020). https://www.youtube.com/watch?v=c_p-DpkOwno&ab_channel=GreenpeaceInternational
22. Wasteminster: A Downing Street Disaster. (2021). https://www.youtube.com/watch?v=Hr6RqGg6ExE&ab_channel=GreenpeaceUK
23. Why Arctic sea ice melting matters. (2012). <https://www.youtube.com/watch?v=hUZJYEM0ixc>

Стаття надійшла до редакції 09.10.2024

Стаття рекомендована до друку 10.11.2024

Tetiana Krysanova – Doctor of Philology, Professor, Professor at the Department of English Language Practice, Lesya Ukrainka Volyn National University; e-mail: krysanova@vnu.edu.ua; ORCID: 0000-0002-9456-3845; GOOGLE SCHOLAR: https://scholar.google.com.ua/citations?view_op=list_works&hl=uk&user=jW2bDjgAAAAJ; RESEARCH GATE: https://www.researchgate.net/profile/Tetiana_Krysanova2

ANNOTATION AS A TOOL OF MULTIMODAL ANALYSIS: FROM TEXT TO MEANING

The article focuses on the role of annotation as an effective tool for meaning-making in multimodal texts. The relevance of annotations lies in their ability to capture all aspects of semiotic interaction, integrate semiotic resources beyond linguistic elements, and reveal generalized patterns of communication. The objective of this study is to identify the characteristics of annotating environmental videos produced by Greenpeace aiming to determine the content aspects of multimodal constructions related to climatic change. The research methods are based on Grounded Theory, emphasizing data coding and categorization to uncover key themes and patterns in the meaning-making process. The annotation methodology is based on the principles of selectivity, sequentiality, segmentation, and systematicity, encompassing several stages: data collection, transcription, coding, and interpretation. Initial coding led to the identification of various codes, which subsequently formed three key categories. The first category, EMOTIONAL AND SENSORY IMPACT, includes codes that stimulate emotional responses and sensory engagement from the audience. The second category, ENVIRONMENTAL THREAT, encompasses codes illustrating various aspects of environmental threats, including their causes, effects on the environment, and potential victims. The third category, ENVIRONMENTAL ACTIONS AND RESPONSES, consists of codes that represent possible approaches to counter climate change. The integration of these categories yields a central category—ENVIRONMENTAL AWARENESS THROUGH EMOTIONAL AND SENSORY EXPERIENCE, which encapsulates the multifaceted impact of environmental issues. This suggests that the interplay of emotions, threats, and actions is fundamental to the meaning-making process in videos created by Greenpeace.

Key words: *annotation, climatic change, code, meaning-making, multimodality, video.*

REFERENCES

- Baldry, A., & Thibault, J. (2006). *Multimodal Transcription and Text Analysis: A Multimedia Toolkit and Coursebook*. London/Oakville: Equinox.
- Bateman, J. A. (2008). *Multimodality and Genre: A Foundation for the Study of Multimodal Discourse*. London: Palgrave Macmillan.
- Bohle, U. (2013). Approaching notation, coding, and analysis from a conversational analysis point of view. In C. Müller, A. Cienki, E. Fricke, S. H. Ladewig, D. McNeill, & S. Teßendorf (Eds.), *Body – Language – Communication. An International Handbook on Multimodality in Human Interaction* (pp. 992-1007). Volume 1. Berlin: De Gruyter Mouton.
- Cardoso, B. & Cohn, N. (2022). *The Multimodal Annotation Software Tool (MAST)*. Proceedings of the 13th Conference on Language Resources and Evaluation (LREC 2022), Marseille, 20-25 June (pp. 6822–6828). European Language Resources Association (ELRA). <https://doi.org/10.31219/osf.io/3vpce>
- Charmaz, K. (2014). *Constructing Grounded Theory*. London: Sage Publications..
- Doyle, Julie. (2007). Picturing the Clima(c)tic: Greenpeace and the Representational Politics of Climate Change Communication. *Science as Culture*, 16(2), 129–150. <https://doi.org/10.1080/09505430701368938>
- Edward, J. (2001). The Transcription of Discourse. In D. Schiffrin, D. Tannen & H. E. Hamilton (Eds.), *The Handbook of Discourse Analysis* (pp. 321–348). Oxford: Blackwell.
- Greenpeace. (n.d.). Retrieved from: <https://www.greenpeace.org/international/about/>
- Halliday, M. A. K. (1978). *Language as social semiotic: The social interpretation of language and meaning*. London: Edward Arnold.

- Halliday, M. A. K., & Matthiessen, C. (2014). *Halliday's Introduction to Functional Grammar*. Oxon: Routledge.
- Husserl, E. (2012). *Ideas. General introduction to Pure Phenomenology*. London and New York: Routledge.
- Konderak, P. (2021). Towards an integration of two aspects of semiosis – A cognitive semiotic perspective. *Sign Systems Studies*, 49(1/2), 132-165. <https://doi.org/10.12697/SSS.2021.49.1-2.06>
- Kress, G., & Van Leeuwen, T. (2001). *Multimodal discourse The modes and media of contemporary communication*. London: Arnold Publishers.
- Krysanova, T. (2022). Emergent meaning-making in multimodal discourse: A case for sadness in The Horse Whisperer. *Cognition, Communication, Discourse*, 24, 37-52. <https://doi.org/10.26565/2218-2926-2022-24-03>
- Norris, S. (2004). *An Introduction to Multimodal Analysis*. London: Routledge.
- Saldana, J. (2014). *The Coding Manual for Qualitative Researchers*. London: Sage Publications.
- Shevchenko, I. S. (2023). Stsenarii smyslotvorennia v mediadyskursi: kohnityvnyj i mul'tymodal'nyj analiz [Scenarios of meaning-making in media discourse: cognitive and multimodal analysis]. *Naukovyj visnyk Khersons'koho derzhavnoho universytetu. Seriya «Hermandystyka ta mizhkul'turna komunikatsiia», 1*, 99-106. <https://doi.org/10.32999/ksu2663-3426/2023-1-14> (in Ukrainian)
- Smith, B. A., Tan, S., Podlasov, A., & O'Halloran, K. L. (2011). Analysing multimodality in an interactive digital environment: software as a meta-semiotic tool. *Social Semiotics*, 21(3), 359–380. <https://doi.org/10.1080/10350330.2011.564386>
- Strauss, A., & Corbin, J. (1998). *Basics of Qualitative Research: Techniques and Procedures for Developing Grounded Theory*. London: Sage Publications.

ILLUSTRATIVE MATERIAL

- BREAKING: Shell's Arctic oil rig in sight (2013). <https://www.youtube.com/watch?v=TGic2E8evhY>
- The air I breathe. (2020). https://www.youtube.com/watch?v=c_p-DpkOwno&ab_channel=GreenpeaceInternational
- Wasteminster: A Downing Street Disaster. (2021). https://www.youtube.com/watch?v=Hr6RqGg6ExE&ab_channel=GreenpeaceUK
- Why Arctic sea ice melting matters. (2012). <https://www.youtube.com/watch?v=hUZjYEM0ixc>

The article was received by the editors 09.10.2024

The article is recommended for printing 10.11.2024